

PEDAGOGIK TA'LIM MAQSADI, MAZMUNI VA METODLARI

JIYANOV OYBEK PARDABOYEVICH

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi

TATU Samarqand filiali

“Axborot ta'lim texnologiyalari”

kafedra katta o'qituvchisi

+998933329487

01051987oybek@gmail.com

Mustaqil tadqiqotchi

***Annotatsiya.** Ushbu maqolada ta'lim jarayonlarini rivojlantirish, pedagogik ta'lim maqsadi va mazmuni, uning metodlaridan samarali foydalanish yo'llari muallif tomonidan yoritib berilgan.*

***Kalit so'zlar.** Pedagogika, ta'lim, metodika, ta'lim xizmatlari.*

Pedagogika fani rivoji muayyan pedagogik muammolarni tadqiq etish maqsadida olib borilgan tadqiqot ishlarining g'oyasi, mazmuni hamda natijalari hisobiga ta'minlanadi. Ijtimoiy va ishlab chiqarish jarayonining keskin rivojlanishi shaxsni har tomonlama kamol toptirish imkonini beruvchi omil hamda pedagogik shart-sharoitlarni aniqlash, jamiyat va shaxs ma'naviyatiga ziyon yetkazuvchi holatlarni bartaraf etishni taqozo qiladi. Tarbiya jarayonlarining mohiyatini anglash ularni keng yoki tor doirada o'rganish, mavjud ko'rsatkchlar vositasida ularning sodir bo'lish sabablarini o'rganish, zarur chora-tadbirlarni belgilash, ilmiy izlanishlarni tashkil etish zaruriyatini yuzaga keltiradi. Pedagogik izlanishlarning samarali kechishi bir qator obyektiv va subyektiv omillarga bog'liq. Mazkur jarayonda maqsadga muvofiq keluvchi, maqbul, ayni vaqtda samarali bo'lgan metodlarni tanlay olish ham muhimdir. Zamonaviy sharoitda, pedagogik yo'nalishda, tadqiqotlarni olib borishda quyidagi metodlardan foydalanilmoqda:

1. Pedagogik kuzatish metodi. 2. Suhbat metodi. 3. Anketa metodi. 4. Intervyu

metodi. 5. Ta'lim muassasasi hujjatlarini tahlil qilish metodi. 6. Test metodi. 7. Pedagogik tahlil metodi. 8. Bolalar ijodini o'rganish metodi. 9. Pedagogik tajriba metodi. 10. Matematik-statistik metod.

O'qitish to'g'risidagi fikrlarni o'tmishdagi faylasuflar va olimlar qadim-qadimlardayoq bildirishgan. O'qitish nazariyasini ilmiy bilimlar sistemasi sifatida pedagogika fani pedagogik tafakkur tarixini birinchi bo'lib Ya.A. Komenskiy XVII asrda yaratdi, falsafiy fikrlarga, O'sha davrdagi maktablar ish tajribasini nazariy tahliliga tayanib u o'zining mashhur "Buyuk didaktika" (1658 y) degan asarini yozdi. Kishilik jamiyati taraqqiyotining dastlabki davrlarida o'qitish ishi tarbiya bilan bir butun holda, uzviy bog'langan edi. Ta'limning mazmuni u qadar murakkab bo'lmay ko'pincha bolaning katta yoshdagilarga taqlid qilishi, ular bilan birga ishlashi tarzida amalga oshirilardi. Bola kattaga taqlid qilib, uning ishlaridan na'muna olib tajribasini o'rganardi va o'zlashtirardi. Jamiyatning tarixiy taraqqiyotida o'qitish ishi ma'lum darajada tus oldi. Bilimlar murakkablashib va bilim faoliyatini maxsus ravishda tashkil etishni talab qildi. Ikkinchidan ijtimoiy ishlab chiqarishdagi muloqat va taqsimot ayrim kasblarning mutaxassislarini tayyorlash vazifasini o'rta qo'ydi. O'qitish ishi ta'limning o'ziga xos maqsadlarini mazmunini va tashkil etilishini aks ettiruvchi mustaqil xarakterga ega bo'ldi.

Bilish jarayoni kabi ta'lim jarayonida ham o'quvchi bilmaslikdan bilishga, noto'g'ri va noaniq bilishdan to'liqroq va aniqroq, chuqurroq bilishgacha bo'lgan yo'lni bosib o'tadi. Bu jarayonda hissiy idrok etish ham, abstrakt tafakkur ham, amalda sinab ko'rish ham bo'ladi. Bilish ikki pallaga-nazariya va amaliyotga bo'linadi. Nazariya yangi bilimni, yangicha bilishni ifodalovchi tizimli fikrdir. Nazariyada g'oya shakllanadi. Amaliyot bilimlarning xaqiqiyatini ko'rsatuvchi mezondir. Kuzatish tajriba, o'zgartirish, yaratish-bular amaliyot shakliga kiradi. Ta'lim bilish faoliyatining turi sifatida pedagogika fanida bir necha asosiy ma'noni anglatadi. Bu- o'quvchilarda bilim, malaka va ko'nikmalarni xosil qilish, ularda dunyoqarash, fikr va e'tiqodlarni shakllantirish, o'quvchilarning muayyan darajada o'qimishli, fikrli, madaniyatli, tarbiyali, chin inson bo'lishiga erishish, ularning

qobiliyatlarini o'zlashtirishdan iboratdir. Ta'lim insoniyat tajribasining ma'lum tomonlarini, ya'ni o'quvchilar ijtimoiy taraqqiyotining hozirgi talablariga muvofiq darajada bilim va tarbiyaga ega bo'lishlarini ta'minlaydigan faoliyatdir. Ta'lim jarayonining mazmunini bilim, ko'nikma va malakalar tashkil qiladi. Ta'lim jarayoni o'qituvchi bilan o'quvchilarning birgalikdagi faoliyati bo'lib, ikki tomonlama harakterga ega. O'qituvchining faoliyati ta'lim jarayonining tashqi tomonini tashkil qiladi. Chunki u o'qitadi, ta'lim beradi. O'quvchi faoliyati ichki jarayonni tashkil etadi. Chunki u o'qituvchi bergan bilimni o'qib tushunib oladi. O'qitish jarayonining ichki tomoni o'quvchining faoliyati bo'lib, u o'quv fani materiallarini o'zlashtirishdan iborat. O'qitish bilishdan farqli ularoq muallim rahbarligida amalga oshiriladi. Ta'limning asosiy maqsadi, vazifasi yosh avlodni ilmiy bilimlar, ko'nikma va malakalar bilan qurollantirishdan iboratdir.

O'quvchilarning bilish faoliyati uchta bosqichda olib boriladi. Bilimlarni o'zlashtirish, voqye'likdagi narsa va hodisalarni sezish va idrok qilish bilish faoliyatining birinchi bosqichidir. O'quvchilarning bilish faoliyatidagi ikkinchi bosqichi-bilimlarni tushunish va umumlashirish. Uchinchi bosqich- mustahkamlash va qo'llashdir. Bilim, ko'nikma va malakalarni muvaffaqiyatli egallab olish vositalaridan biri-avval o'zlashtirib olingan bilimlarni amalda qo'llashdir. Amaliyot jarayonida bilimlar to'ldirib boriladi. Ularni amalda qo'llanish ko'nikmasi hosil qilinadi. Amaliy vazifalarni hal qilish vaqtida bilimlarga ehtiyoj paydo bo'ladi, bu esa yangi bilimlarni egallash uchun turtki beradi. O'quvchilarni rivojlantirish va tarbiyalashning, o'quv tarbiya jarayonini takomillashtirishning katta imkoniyatlari mavjuddir. Umumiy o'rta ta'lim va o'rta maxsus kasb- hunar ta'limi ixlos qilishini asosiy yo'nalishlarida diqqat e'tiborlidir. Hozirgi zamon ijtimoiy ishlab chiqarish va fan texnika taraqqiyoti sharoitlarida yoshlarni kasb tanlashga yo'llash, yuqori malakali kadrlar tayyorlashni ta'minlashdan iboratdir. 1997 yil 29 avgustda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida" gi qonuni va "Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi"dan kelib chiqqan holda hozirgi yashab turgan jamiyatimizga yuqori malakali kadrlar tayyorlash, hozirgi demokratik jamiyatda yoshlarni erkin fikrlashga o'rgatish, yoshlarni o'z qobiliyati, xavasi, kiyinishiga

mos, hayotda o'ziga munosib o'rini topishini ta'minlash oldimizga qo'yilgan vazifamizdan biri hisoblanadi. Ta'lim jarayonining mazmunini: a) ta'lim-tarbiya. b) ta'lim nazariyasi. c) tarbiya nazariyasi. d) bilim, ko'nikma va malakalar. e) bilim, ta'limlar tashkil etadi.

Ta'limning asosiy maqsadi: a) kelajakda har tomonlama rivojlangan shaxsni shakllantirish.

b) yosh avlodni ilmiy bilimlar, ko'nikmalar, tarbiya bilan qurollantirishdan iborat.

c) yosh avlodni ilmiy bilimlar, ko'nikmalar, malakalar bilan qurollantirishdan iborat. d) davlatimiz rivojiga hissa qo'shish. ye) yosh avlodni komil inson qilib shakllantirish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Фарберман.Б.Л, Р.Г.Мусина. Концепция конвергенции и интеграции подходов к обучению, ориентированных на ожидаемый результат учению и на процесс развития мышления. // Сб.международн. науч. трудов.-Гулистан: 2003.
2. Ҳайдарова О. Бўлажак ўқитувчиларни таълим жараёнига технологик ёндашувга тайёрлаш. Пед.фан.ном. диссертация.-Қарши: 2004.
3. Фарберман Б.Л. Илғор педагогик технологиялар.- Т.: Ўз.Р.ФА.Фан. 2000.
4. Холматов Ш. Ўқув жараёнини технологик ёндашув асосида ташкил этишининг дидактик имкониятлари./Ўқув-методик қўлланма. Гулистон. 2006.
5. Маттиев И. Б. (2016). Некоторые направления государственной политики здоровьесбережения как педагогический фактор формирования здорового поколения. Бюллетень науки и практики, (10 (11)), 358-363.
6. Mattiev I. B. THE IMPORTANCE OF DISTANCE EDUCATION IN INDEPENDENT EDUCATION //Conference Zone. – 2022.